

Լեւոն Բաւալեանի բառապաշարը

ՊԱՐՈՅՐ ԱՂՊԱՇԵԱՆ

«Առաջին օրէն աշխատեալ եմ, որ հայ լեզուն ըլլայ
միշտ ու մկում գործիք մը, լաւ լարուած, լաւ ագուցուած,
ձեռքի հլու հմազամէ գործիք մը, կերպաւորելու համար
մտածումներդ ու զգացումներդ»:

ԼԵՒՈՆ ԲԱՇԱԼԵԱՆ

(«Անահիտ», 1934, քիւ 5-6, էջ 91)

19-րդ դարու 80-ական թուականներուն սկսած գրական շար-
ժումը, արեւմտահայ գրականութեան սլաւութեան մէջ հանդի-
սացաւ կարեւոր անկիւնադարձ՝ ռոմանթիզմէն դէպի իրապաշտու-
թիւն: Այդ ժամանակահատուածին, գրականութիւնն ու ժողովուր-
դը ակներեւ ձեւով սկսան իրարու մօտենալ: Արեւմտահայ իրա-
կանութեան մէջ յառաջացած հասարակական տեղաշարժերը եւ ըն-
կերային շերտաւորումներու շեշտուածութիւնը լայն հիմք տուին
իրապաշտ ուղղութեան: Մինչ այդ՝ գրականութեան մէջ տիրական
ռոմանթիզմի անձնական ճիչերն ու արտունջները, իրենց տեղը զի-
ջեցան մայրաքաղաքի (Պոլսի) եւ դաւառի կեանքի լուսանցքին
վրայ նետուած խոնարհ խաւերու («թուլումպաճիներ»ու, «ձկնորս-
ներ»ու, «պանդուխտներ»ու, «տան աղախիններ»ու, «չքաւոր մտա-
ւորականներ»ու, եւլն.) ցաւերուն ու հոգեւուն: Հասարակական
ու ազգային անարդարութիւններու դէմ հին, տարերային, զգացա-
կան ու ռոմանթիք ընդլզումը, սկսաւ վերածել գիտակից բողոքի,
եւ գրականութեան մէջ «առարկայական» սառած ռէալիզմը հա-
ցընել մինչեւ քննադատական իրապաշտութեան աստիճանը:

Արեւմտահայ իրապաշտ դրականութեան առաջին խոշոր ու տաղանդաւոր ներկայացուցիչը հանդիսացաւ Յ. Պարոնեան, որ դրականութիւնը մօտեցուց ժողովուրդին, հիմնաւորեց մեր դրական արձակը, զոր հետագային, իրապաշտ սերունդի խումբ մը հեղինակներ՝ Վ. Արփիարեանի եւ իր «գործակիցներ»ուն՝ Գ. Զոհրապի, Տ. Կամսարականի, Լ. Բաշալեանի, Հ. Ասատուրի, Մ. Կիւրճեանի (Հրանդ), Էլչի, աւելի զարգացուցին եւ առաւել արտայայտչական դարձուցին:

Իրապաշտ շարժումը դրականութեան իր բերած ժանրային շարք մը կարեւոր ներդրումներու կողքին, հիմք ծառայեց դրական լեզուի հարստացման ու բիւրեղացման անհրաժեշտ վերադարձօնքին, եւ յօդուտ աշխարհաբար դրական «նոր լեզուի» յաղթանակին ու ընդհանրացման, լուծեց «աշխարհաբարեաններու» եւ «գրաբարեաններու» երկարամեայ վէճը. այնպէս որ հին գրաբարականներէն ոմանք՝ ինչպէս Յ. Գուրգէն, «հասկնալի» դառնալու համար ստիպեցան դրել աշխարհաբար:

Իրապաշտ շարժման մուտքը հայ իրականութենէն ներս հանդիսացաւ խիստ կարեւոր իրադարձութիւն հայ դրականութեան պատմութեան եւ ընդհանրապէս հայ ժողովուրդի մշակոյթին համար:

Վերոյիշեալ շարժումին բերած նորութիւններուն ու թարմութիւններուն նպաստը, առաւել եւս կը շեշտուի ու կ'արժեւորուի, երբ նկատի ունենանք քաղաքական այն ահաւոր դրութիւնը, որուն մէջ կ'ապրէր հայութիւնը: Համիտեան բռնապետութիւնը հայ ժողովուրդի բնաջնջումի ծրագրին իբրեւ նախաքայլ, դրաքննական խիստ միջոցներով կը սեղմէր ու կը հալածէր հայ յառաջդէմ միտքը, դրականութիւնն ու մշակոյթը: Սակայն ժամանակի մեր լուսամիտ մտաւորականութիւնը՝ դրագէտներ, հրապարակագիրներ եւ այլ մշակներ, զիտցան ոչ միայն անվթար պահել իրենց պայքարի դէնքը՝ «գրիչը», այլեւ զարգացնել ու նոր փայլ ու թռիչք տալ հայուն դոյութեան կռուանին՝ լեզուին:

Այս պայքարի յառաջապահները պատմութեան մէջ ճանցուեցան «80-ականներ» անունով: Իսկ իրենց ժամանակն ու գործունէութիւնը՝ «80-ականներ»ու ժամանակաշրջանն ու գործունէութիւնը:

«Ութսունականներ»ու գործունէութիւնը, խիստ նշանակալից եւ օգտաբեր եղաւ յատկապէս լեզուական նորարարութեան մարզին մէջ:

Այս բնագաւառին մէջ, անոնց նպատակն էր, ամէն բանէ առաջ՝ դրել ժողովուրդին համար, հայերէնը դարձնել պարզ, մաքուր ու մանաւանդ մատչելի հայ ընթերցողին:

Երկրորդ՝ հայերէնը հարստացնել, կատարելագործել եւ բարձրացնել զարգացած օտար գրական լեզուներու մակարդակին:

Անվարան կարելի է ըսել, որ 80-ական թուականներու դրական սերունդը լիովին յաջողեցաւ արեւմտահայերէնը յղկելու, աւելի ճկուն ու արտայայտիչ դարձնելու առաջադրանքին մէջ, ինչ որ մեծապէս նպաստեց հայ գրականութեան հետագայ զարգացումին ու բարգաւաճման:

Այս առնչութեամբ, այդ սերունդի ամենակարկառուն դէմքերէն, տաղանդաւոր գրագէտ Գ. Զոհրապ, շատ դիպուկ ձեւով բնորոշած է իր սերունդի լեզուաշինարարական երախտաշատ գործը՝ հետեւեալ տողերով.

«Խրաւունք ունինք ըսելու որ պատուոյ աւանդ մը ձգեցինք իրենց, արեւին չափ պայծառ, բիւրեղի պէս ջինջ ու անոր պէս երգիներանգ լեզու մը թողլով իրենց, լեզու որ ասկէ քառորդ դար առաջ գոյութիւն չունէր գրականութեան մէջ»:

* * *

«Ութսունականներ»ու նշանաւոր ու ինքնատիպ դէմքերէն մէկը հանդիսացաւ Լեւոն Բաշալեան, որ արեւմտահայ իրապաշտական արձակի (մասնաւորապէս նորավէպի) եւ լեզուի բիւրեղացման ու զարգացման մէջ իր խոշոր դերը ունեցաւ:

Լ. Բաշալեանի գրական ստեղծագործութիւնը տեւեց շուրջ տասնհինգ տարի, որմէ ետք գրական ասպարէզէն քաշուեցաւ, եւ որուն համար ոմանք զինք կոչեցին «դասալիք»: Այնուամենայնիւ, Լ. Բաշալեան, որպէս արեւմտահայ գրական լեզուաշինարար, ունեցաւ իր անժխտելի ու զնահատելի դերը: Ան խորապէս ուսումնասիրած էր հայոց լեզուն, տիրապետած եւ իւրացուցած անոր քերականական օրէնքներն ու կանոնները, քաջ գիտակ էր հայերէնի դարձուածքներուն ու ոճերուն: Ան հարստացուց հայերէն բառապաշարը՝ օգտագործելով անոր լեզուական առաւելութիւնները, ճկունութիւնն ու բառակազմական զանազան միջոցները:

Լ. Բաշալեան, որպէս արեւմտահայ գրական լեզուի նորարար, նպաստած է աշխարհաբարի վերջնական յաղթանակին, միաժամանակ՝ յենելով գրաբարի հարուստ ու ճոխ պաշարին, եւ զայն օգտագործելով նոր լեզուաշինարարութեան մէջ:

Գրական ստեղծագործություններու լեզուական ինքնատուլությունն ու իւրայատուկութիւնը հանդէս կու գայ ոչ միայն նախադասութիւններու անթերի կառուցումով, կապակցումով կամ շարահիւսութեամբ, այլ նաեւ բառապաշարով:

Գրողը կ'օգտագործէ իր ժողովուրդի լեզուին յատուկ բառերը, այլ խօսքով՝ ազգային լեզուն, որուն հարստութիւնն ու բազմերանգութիւնը կ'արտացոլայ գեղարուեստական երկերուն մէջ: Ան իր երկերուն մէջ կ'օգտագործէ իր ժամանակաշրջանի կենցաղին, նիստուկացին եւ այլ երեւոյթներուն յատուկ բառեր՝ տիպականացնելու եւ բացայայտելու համար կերպարներ ու հերոսներ, շեշտելու եւ մատնանշելու համար բնաւորութեան գիծեր, նկարագրելու եւ պատկերելու համար երեւոյթներ ու տեսարաններ: Գրողը, որքան լաւ ու խորապէս տիրապետած ըլլայ լեզուի բառապաշարին, կրնայ աւելի հեշտութեամբ ու պատկերաւորութեամբ արտայայտել այս կամ այն երեւոյթը, միտքը:

Սակայն գրական լեզուի մէջ յաճախ մուտք կը գործեն լեզուական այնպիսի միաւորներ, որոնց առկայութիւնը, ի պահանջել հարկին, անհրաժեշտութիւն կը դառնայ:

Ներկայ ուսումնասիրութեան հիմնական առաջադրանքը կը կայանայ, համառօտակի քննել լ. Բաշալեանի լեզուի բառապաշարի առանձնատուկ շերտերը:

ՀՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լեզուաբանութեան մէջ բացայայտ իրողութիւն է, որ լեզուի փերականակաւ կառուցուածքը կը փոխուի աւելի դանդաղ, աստիճանաբար, քան բառային հիմնական կազմը: Իսկ վերջինս իր հերթին, կը փոխուի աւելի դանդաղ քան բառային կազմը (բառափոխութիւն) ընդհանրապէս, որովհետեւ ասոր վրայ քաղաքական, տնտեսական, մշակութային եւ այլ փոփոխութիւնները աւելի յաճախ կ'ազդեն եւ աւելի ակնյայտ կը դառնան:

Բառերը կը հիննան երկու հիմնական պատճառներով.

ա) Երբ տուեալ բառի միջոցով արտայայտուած իմաստը առօրեայ կեանքէն կը մղուի ինչ-ինչ պատճառներով:

բ) Երբ նոյն իմաստը արտայայտող բառերէն մէկը կը պարտուի եւ դուրս կու գայ տուեալ լեզուէն:

Այս առումով, լ. Բաշալեանի լեզուին մէջ նշմարելի է հնացած բառերու հոյլ մը, որոնցմէ՝ ստորեւ օրինակներ.

Գողգեթ (էջ 9) (2), նոյնյետայն (9), այլայլակ (10), անդ (20), տախտակորմ (32), վաղնջուց (32), քթանակ (34), այսահար (49), փախստեայ (50), քաջալիք (54), բեկբեկ (56), փութանակ (59), արբշիւ (71), կոկորդալիք, տարբորէն (62), մոյնք (62), հրուտ (63), ապաքէն (66), ութադանակի (99), աւասիկ (105), պանդոյր (115), կոչունք (118), դոհ (121), ալք (152), թմբիք (165), հաճ (232), անդաստակ (252) եւն.:

ԳՐԱԲԱՐԱՁԵՒ ՏԱՐՐԵՐ

Լ. Բաշալեան որքան ալ հետեւողական լեզուամշակ ու աշխարհաբարի ջատագով մըն էր, այլ խօսքով՝ արեւմտահայ գրական լեզուի դեռակալներէն մէկը, այնուամենայնիւ, իր լեզուին մէջ սպորդեցան գրաբարաճեւ (մասնաւորապէս՝ հոլովածեւեր) որոշ տարրեր:

Սակայն, պէտք է ընդունիլ, որ այս տարրերու օգտագործումը բացարձակօրէն չէ ազդած իր ընդհանուր ստեղծագործութեան, գեղարուեստականութեան եւ մանաւանդ լեզուին վրայ, ընդհակառակը, կարծես թէ այդ տարրերուն օգտագործումը որոշ դունադեղութեամբ ու ճոխութեամբ համակած է իր ստեղծագործութիւնը, որովհետեւ ատոնց առկայութիւնը եղած է չափաւոր ու դրական արդի լեզուի մը պատշաճելի սահմաններուն մէջ. մանաւանդ, երբ նկատի առնենք որ արեւմտահայ գրական լեզուի մաքրման շրջանին, տակաւին գոյութիւն ունէին «գրաբարեաններու» ջերմ երկրպագուներ: Ասով հանդերձ, գրաբարեան այս տարրերը, միջին ընթերցողի մը համար հասկնալի են ու ըմբռնելի, ինչ որ շատ կարեւոր է ու անհրաժեշտ: Ահաւասիկ օրինակներ՝

«Աշակերտաց (9), որք (10), նմա (10), դիտողութիւնք (10), զայս (10), արհամարանաց (10), խանդաղատանօք (12), զի (13), առաջնոյն (16), տիրուհւոյն (17), եռանդամբ (18), անրջոց (22), խմ (26), որոց (43), միոյն (62), մարմնոյ (62), այլք (69), ամբաստանելոց (103), զանի (116) եւն.:

Ինչպէս նշմարելի է վերոյիշեալ օրինակներէն, ժամանակակից արեւմտահայերէնի մէջ յաճախ կ'օգտագործուին նմանօրինակ գրաբարաճեւ հոլովներ (որուն մէկ մասը արդէն քարացած հոլովածեւեր են), սակայն ոչ նոյն տարողութեամբ:

2) Բոլոր օրինակները վերցուած են Լ. Բաշալեանի *Ընտիր Երկեր* Հայ-սօսկրատի հրատարակութեան, Երեւան, 1962: Փակագիծերու մէջ նշուած են էջերը:

Լ. Բաշալեան իր նորավէպերուն աւելի շեշտուած զարդարանք, պատկերաւորութիւն եւ դունադեղութիւն տալու եւ իմաստային որոշ նրբութիւններ արտայայտելու համար, օգտագործած է նաեւ զրաբարեան ոճեր ու դարձուածքներ, որոնք՝ ինչպէս գրաբարեան հոլովածները, չեն ազդած լեզուին ամբողջական կառուցուածքին վրայ, որովհետեւ ասոնք նոյնպէս օգտագործուած են հարկ եղած պարապանքերուն ու տեղերուն: Ահաւասիկ նմուշներ՝

...Մատիտ ի ձեռքիմ թղթի մը վրայ խաղիսկելով (10):

Հէզ դաստիարակն ի դասարան կշտապեցնեն (10):

Ոչ մէկուն մտքէն կ'անցնէր արդեւ լինել ֆոքս գործոց (13):

Իր գրուածներէ մին զրկած էր առ Արեւիկ (15):

Փաստաբանի մի դրասենեակն էր ի Ղալաթիա (44):

Որք տեղւոյ մօտութեան պատճառով յանձն առած են այդ խղղուկ շէնքերուն մէջ գալ մաշեցնել իրենց կեանքը (45):

Իր շրթանցը վրայ խաղացող ժպիտն ի սուտ կհանէր իր խօսքերը (65):

Միքէ կզրուցէր անոր ալանջն ի վար (66):

Կերպիւ իւրի վաճառականի զրազրի մը դէրքը մոռցնել տալու մտադրութեամբ (66):

Յորում բռնոր մերկայք (79):

Գէորգի նամակն է ուղղեալ առ Աղաւնի (106):

Բնութիւնը միշտ գեր ի վերայ պիտի մնայ բնապաշտ վիպասաններէն (106):

Վրանին առջեւ նստած կընէին իրենց ճաշը... , զոր զնել էին ի Մարսիլիայ (137):

Յարատեւ ոստոստում մը՝ ալիքներու կատարէն ի կատար (142):

Ի Փարիզ նուէր ստացած զունաւոր պատկերներու գիրք մը (146):

Իր ետեւէն քաշըչելով գայն ընդ երկար (150):

Տարին ի քուն աշխատեցան նոյն վաստակին համար (231):

ՀԱՅՈՒԱՆԻՅՊ ԳՈՐԾԱԾՈՒՈՂ ԲԱՌԵՐ

Բաշալեանի լեզուին մէջ ուշադրաւ է հանդիպել բառերու, որոնց գործածութիւնը ժամանակակից արեւմտահայ գրական լեզուին մէջ, կամ անգործածելի են կամ հազուադէպ գործածելի, ինչպէս՝

Մենակերպ (42), ցցունազարդ (44), ակնկառոյց (64), հափափել (յափշտակել, 84), կաշմբուռն (ուժեղ, 75), քակուք (77), եթերաճեմ (109), լուսանիւթ (123), նամէտ (խոնաւ, թաց, 124),

եղնարան (138), փռեկտեղ (ճեղքել, 138), պակուցիչ (երկիւղ ազդող, 144), հրայրք (նեղքին կրակ, 204), խնծղալ (ուրախանալ, 235), հւն.:

Նկատելի է որ Լ. Բաշալեան վերոյիշեալ բառերու օգտագործումով, իրապէս փորձած է արեւմտահայերէնը մաքրել ու դեղեցկացնել, ի սպաս դնելով իր լայնապաշար բառամթերքը: Սակայն, այդ նպատակի իրագործման ճանապարհին, ան յաճախ ինկած է ծայրայեղութեան մէջ, օգտագործելով այնպիսի բառեր, որոնց իմաստն ու նշանակութիւնը, գէթ միջին ընթերցողի մը համար, պիտի ըլլային անհասկնալի:

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԲԱՌԵՐ

Տրուած ըլլալով, որ Լ. Բաշալեանի գեղարուեստական ստեղծագործական նիւթերը վերցուած են գլխաւորապէս Պոլսոյ միջավայրէն ու կենցաղէն, ապա դարմանալի չէ, որ ան՝ հարազատ մնալու համար այդ ժամանակաշրջանին ու մասնաւորապէս ժողովուրդին, օգտագործած ըլլայ դաւառական ու բարբառային բառեր՝ ախպականացնելու, ընդգծելու եւ «իրականացնելու» համար ժողովուրդի խոսկական գլխաւորը:

Այս տարրերու օգտագործումը կը բխի որոշ անհրաժեշտութենէ: Եթէ Լ. Բաշալեանի լեզուին մէջ դաւառական եւ բարբառային բառերը գործածուած են աւելի սակաւ, ապա հերոսներու մօտ համեմատաբար ատոնց գործակցութիւնը աւելի ակնյայտ է, որպէս՝ ինչ որ այդ բառերու կամ քերականական ձեւերու միջոցով, հեղինակը կարենայ պատկերացում ստլ անոնց լեզուին մասին: Այսպէս՝

մարմրուկ	(24)	–	թուլացնող
կլափ	(28)	–	կոկորդի բերանի մասը
շատղրոյց	(44)	–	շատախօս
աճառուտ	(64)	–	աշխոյժ
հնհուք	(74)	–	հոգ, մտատանջութիւն
անցուկ	(103)	–	անցած
քովնտի	(103)	–	մօտ
մեղար	(156)	–	գողնոց
խմլտուք	(162)	–	խոր
կոնծել	(165)	–	կծկուել
պաղուկ	(167)	–	հաճելի պաղ
չարչրկել	(196)	–	չարունակ չարչարել
խելսոլ	(207)	–	խենթուկ
թոմթուկել	(214)	–	կնճիռներ երեւնալ

Հասուկ	(221)	-	Հասած
Երեբրակալ	(223)	-	Երեբալ
Մսկոտ	(229)	-	Հոտ մսոդ
Արդիկ	(230)	-	Լայն փորով կաւէ աման

Լ. Բաշալեանի լեզուի առանձայատուկ ու բնորոշ կողմերէն մէկն ալ կը հանդիսանայ իկ վերջածանցով կազմուած բառերու յաճախակի օգտագործումը:

Վերոյիշեալ իկ վերջածանցը կ'աւելնայ բառի մը վրայ, վերջինիս տալով փաղաքշական կամ նուազական երանդ մը, անշուշտ, առանց փոխելու տուեալ բառի բառային բուն իմաստը: Օրինակ՝

Դեռարուսիկ (9), մելամաղձիկ (10), մենաւորիկ (15), սիրատենջիկ (16), մարմնատանջիկ (29), պատերազմիկ (57), համբարձիկ (75), խնկաբարիկ (83), դերաշխարհիկ (87), խաղաղիկ (133), օձակերպիկ (144), սատանիկ (146), անասնիկ (151):

Լեզուական փոխազդեցութիւններու մէջ կարեւոր տեղ կը գրաւեն օտար բառերու փոխառութիւնները, որոնք կ'առաջանան ժողովուրդներու միջեւ գոյութիւն ունեցող սնտեսական, քաղաքական եւ այլ կապերու պատճառով: Այս առումով, փոխառութիւնները՝ երբեմն ակամայ, կը դառնան անխուսափելի եւ երբեմն ալ անտեղի: Փոխառութիւնները անհրաժեշտ կը դառնան, երբ լեզուին մէջ տուեալ հասկացողութեան մը համապատասխան բառը գոյութիւն չունի, կամ՝ հարկ եղած իմաստը չի տար:

Բաշալեանի լեզուին մէջ, հատուկենտ կը հանդիպինք կարդ մը օտար բառերու (Ֆրանսերէն, Թուրքերէն), որոնց օգտագործումը անտեղի է եւ նոյնիսկ իր լեզուին համար վնասակար:

Սակայն, ընթերցողը հեշտութեամբ պիտի նկատէ, թէ այդ «տարրեր»ը սպրդումի, կամ անուշադրութեան արդիւնք են. որովհետեւ՝ եթէ անոր մտահոգութիւնն ըլլար ժամանակի լեզուով գրել՝ հասկնալի դառնալու համար ժողովուրդին, ապա՝ ան պէտք էր օգտագործէր աւելի մեծ թիւով փոխառեալ բառեր, ինչ որ՝ տեղի չէ ունեցած բարեբախտաբար:

Ահաւասիկ օրինակներ՝

Տոամ (32), զանաբէ (70), սիկառէթ (31), օթէլ (248), պլլան (254), Ժէսթ (258) եւն.:

Այստեղ, հետաքրքրական է նշել, որ Լ. Բաշալեան կարգ մը օտար բառերու համապատասխանող հայերէնն ալ օգտագործած է, ինչ որ վառ ապացոյց մըն է, թէ այդ բառերու օգտագործումը ան-

հրաժեշտութիւն մը չէ եղած: Ինչպէս՝ խաճուէ (30) եւ սուրճ (31) եւ կամ չէմինէ (209) եւ կրակարան:

Այս ժամանակաշրջանին, հայերէնի մէջ կը նկատուին ուղղադրական կարգ մը շեղումներ, որոնցմէ զերծ չի մնար նաեւ Լ. Բաշալեանի լեզուն: Ինչպէս՝

կծախսէր փոխանակ՝ կը ծախսէր (էջ 22)

կմնային փոխանակ՝ կը մնային (էջ 68)

կբերէ փոխանակ՝ կը բերէ (էջ 132)

կյայտնէին փոխանակ՝ կը յայտնէին (էջ 197)

կբարեւէին փոխանակ՝ կը բարեւէին (էջ 254)

* * *

Եթէ Լեւոն Բաշալեան դրականութեան պատմութեան մէջ կը ճանչցուի որպէս «դասալիք», ապա հայոց լեզուի պատմութեան մէջ կը ճանչցուի որպէս յառաջադէմ ու անխոնջ մարտիկ, որ ողի ի բըռին պայքարեցաւ յանուն հայերէն լեզուի անաղարտութեան ու մշակութային, զարգացման ու բարգաւաճման:

Եզրափակելով, կրնանք իրաւամբ ըսել, թէ Լ. Բաշալեան հանդիսացաւ արեւմտահայ դրական լեզուի արժանաւոր կերտիչներէն ու դափնեկիրներէն մին, որ շնորհիւ իր լեզուական բազմաձուլ պաշարին, պերճ ու ինքնատիպ լեզուին, կրցաւ հայերէնը մաքրադործել, յղկել ու մանաւանդ «դրականացնել»: Աւելին՝ իր ստեղծագործութեան զեղարուեստականութեան արժէքը միախառնուելով հարուստ բառապաշարին, ճարտար լեզուին, պատկերաւոր ու խօսուուն ոճին դարձաւ կուռ ու անքակտելի ամբողջութիւն մը:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՈՒԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՂԲԻՐՆԵՐ

1. Ա. Մանուկեան - «Լեւոն Բաշալեան», Երեւան, 1969:
2. Ա. Սուքիասեան - «Հայոց լեզուի հումանիշմերի բառարան», Երեւան, 1967:
3. Լ. Բաշալեան - «Ընտիր նրկեր», Երեւան, 1962:
4. Մ. Ասկէրեան - «Առձեռն բառարան Հայկազեան լեզուի», Վենետիկ, 1865:
5. Լ. Բաշալեան - «Նորավէպեր եւ պատմութեան», փառիզ, («Լ. Բաշալեան եւ իր դործը»՝ Ա. Զօպանեան):
6. Ստ. Մալխասեան - «Հայերէն բացատրական բառարան», Պէյրութ, 1955, 4 հատոր:

THE LEXICON OF LEON PASHALIAN**BAROUYR AGHBASHIAN**

In the 1880's the development of the west Armenian realist literature helped to the enrichment of the contemporary language. One of the main concerns of the realist writers was to make the language understood by the layman, while raising it to the standards of developed foreign literary languages.

Leon Pashalian is one of the realist short story writers of the 1880's. With this article the author studies the lexicon of Leon Pashalian and his contribution to the development of the west Armenian literary language.